

Landskap: *Småland* Upptecknat av: *Munt Dahlin*
 Härad: *Östbo* Adress: *Estö*
 Socken: *Tämmö* Berättat av: *Valfrid Johansson*
 Uppteckningsår: *1935* Född år *1860* i *Tämmö*.

Uppteckningen rör *Båtbygge och båtar i*
Fläsn.

Lagesmannen är f.d. lant-
 brukaren Valfrid Johansson, Haga-
 hult, Tämmö. Upplysningar om honom
 äro givna i uppteckningen "En
 öfver med Valfrid Johansson" av år 1935.
 Lagesmannen är utan tvivel den bästa
 källa till upplysningar om före-
 liggande ämne. De öfriga fiskarna

i bygden ha nästan varit med om
ett litet bygge förutom Edhafiskaren
Hed Wilhelm Johansson, * Edh. Bor
Men trots att denne byggt ett flä-
tal bitar, dvs. "ekor", är det hast nä-
omöjligt att få något av honom.
Han rör ihop allt och använder en
mystisk vokabulär, som knappast kan
kallas miländsk. "Det är nog med
vet och vilja!" sade mig Valfrid Jo-
hansson en dag, "Edhafiskaren är nog
som de flesta andra fiskarna
de oro så stora, så de vill aldrig
försäda något, för att inte andra
shall få reda på det." Inom peren-

*/ Se om honom uppteckningen "Edhafiskaren" nr 1935

bes bör nämnas att denna räbbla
 all yppersta inre yskeshemligheter tyd-
 ligtast kom fram hos Hårens
 Skorfiskare* Hemming Öhrn, Laganers,
 Värnans. Denne har febulöst stora
 fångster och har lärt sig alla knep
 och metoder i fisket samt vet precis
 var i sjöarna han skall fiska, men ypperst
 endast det alla andra vet. Den erfarenheten
 gjorde jag vid ett par besök hos honom
 i Värnans.

Lagesmannen Valfrid Johansson har
 varit med om flera bitbyggaren. Han
 är till skillnad från andra bitbyggare
 öppet berättlig om sig och berättar följande:

* Om denne borne skorfiskare se uppteckn. "Skorfiskare" sid 5.

Båtbygge:

"Man måste ha goda bräder
till båarna. "Ellar" (amars) rökta
de fört upp. Så är det med ytt-
skäet. Man använder därför mest
furnkärne.

Man får först riva ihop gån-
lade bräder, som skola vara 2 tum
hjaka och 3 tum breda. Så får man
ha' en ekebit till köl^{skuldra} till fram-
skammen, som vi kalla "näsa" samt
en till bakstäm.

Till botnen har man en och
en fjärdedels ($1\frac{3}{4}$) tum tjocka plankor
av furnkärne. Man gräskar ihop den

och fastgör den vid varandra med
järnkranor, som vi kalla "sömmar".
Sömmarna skall man sätta i ovanifrån.
Sedan ritlar man upp botten på plan-
korna och formar till den. Man tar
den bredast på mitten och läker den
avsmalnade till kölen intill 7 till 5
tumms bredd. Sedan kröker man
botten 7 till 8 tum vid mitten.

Da botten är färdig renas
sidobräderna in utanför botten. Det
första "laget" (lagret) fäster man, så
att det sticker ner en smula under
botten, ly det skall vara till att slita
på, då man drar upp båten på
stranden. Ovanför det första laget renas

det ena efte det andra in, så att man
för sidorna minst en stu höga. Det
blir vanligen fyra lag. Sidorna skola veta (bete)
och hjula* ^{tyg} sedan skola eckkrangor**/
som äro förtade tvärs öfver båten i
bottnen af sidor, sedan skola de passas
in. De fästas först i bottnen och se-
dan i sidorna. De skola vara ett
stöd för båtens sidor, kan veta! Just
som fram- och baktammen På
hal om baktammen, så möte den järn-
tes väl tillammans.

Och så fortgöres århullar-
na. De äro rephiden av järn och
leda mestadels, så att man kan böja
in den i båten ju längre ut de komma, desto bättre ***/
*/ hjula = äro bukliga utel **/ spanterna

Skriv endast på denna sida!

***/ För
hade man år-
hullar av järn-
väst trä.

5059

- 7 -
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Lillbräderna läggas endast löst
på i båten, så att de kunna vändas
vid regnigt väder eller då daggen fäsket
vid den.

Kölen är en ekekrok, som skall
vara snett upprätt. Den måste ju vara
riktigt frukt.

Sedan tätas alla spingar i
båten med "nyttvarmt" "bek" eller med
mönja. Mönjan lagas man till av
hordja (livolja) och blymönja samt ibland
lite kruta.

När beket ännu är varmt spikas
man halvsnickarformiga lister över rummen
mellan plankorna under botten. Listerna
hålls både till att täta botten och

håll allt skydda den mot slickning.
Också på sidorna kan man sätta fest
lister, medan beket ännu är varmt.

Man fjärrar baken med varm
fjära, som strykes på med en borste.
På ovansidan brukar man fjärra
det kallas för dubbel "bekning".

Och sen! är baken färdig
till användning. De lilla skivorna: 9-10 är #1

Man använder numera skruvar
i botten och litet här och var. De lilla
jäs bälte är gjorda, kan vara! Man förset
har man i regel använt gjord med stora
huvuden. Sedan ritar man dem på inner-
sida av baken. En skeppsmästare,
som vi haft här var även i Felle-

* / Men äro
de gjorda av
glans (grankä,
så hålla de i
regel inte mer
än 6-7 år.
Grankä rullar
fort, kan vara!

ma. Han beställde en gång grik hos
en griksmed på Värnarna marken
(marknad). "J ska' göra stora huvuden!"
sa' han. Och det hade man så roligt
åt, när folket ^{sa' mycket} hörde det.

Nunna ha vi gamle Mel Wil-
helm Johansson på Edh till skepp-
makare. Först ha vi haft Blom på
Skog brötfärdaren.

Edhafiskaren gör också goda äror.
Han tillverkar dem mestadels av grana.
De äro mestadels mellan 2 1/2 och 3
meter långa.

(Nedan synas två typiska
fiskarebåtar från Fläsn. De förste

exemplaret är det vanligast förekom-
mande. Den andra båttypen används
och har använts speciellt för åsar. Den
har använts i Taftån, då den ^älman
göränkningen var farbar.

Till sist bifogas två ortstyper
(från tillhöra respektive båtar.)

Bild!

"Båt" (cha) från Flåren.
Tillverkad av kärn-
furu förutom "skepps-
krångarna" (spankarna),
"bakstammen" och
"nåsen", som är gjorda

av ekfrä och siltbräderna ä. k. skeppsbräderna av alka.
Möten: se bild. Ägare: Karl Andersson, Boken, Väner.

Bild 2.

Båten ifröja fram-
ifrån sedd. Obs. i
botten ligger ett bräde
alltvida fötterna mot

Mått: se bild 5.

a.

Agare: se bild

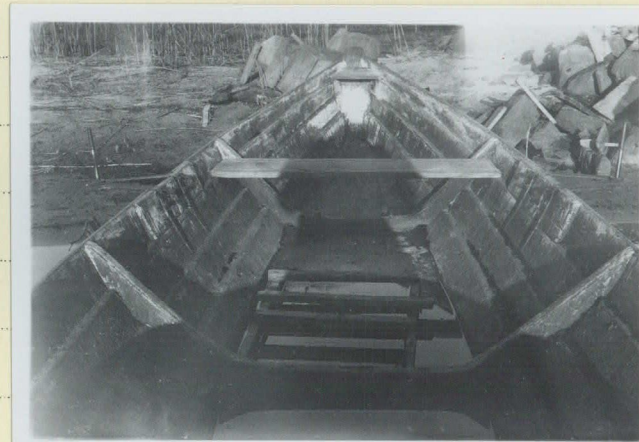

Bild 3.

Detaljfoto av "ske-
brångerna" ä. h. "skepps-
brångarna", är heller-
na och "skeppsidorna",
som består av fyra
"varv."

b.

Skriv endast på denna sida!

Bild 4

Delafot av ifråga-
varande båt är sålles.Färfärdigade av järn.
Kunna bäras in i båten.

Mått:

"Sprötets" höjd = 18,5

Lidomas l = 32 br = 3,5

Avstånd mellan krokarna = 27.

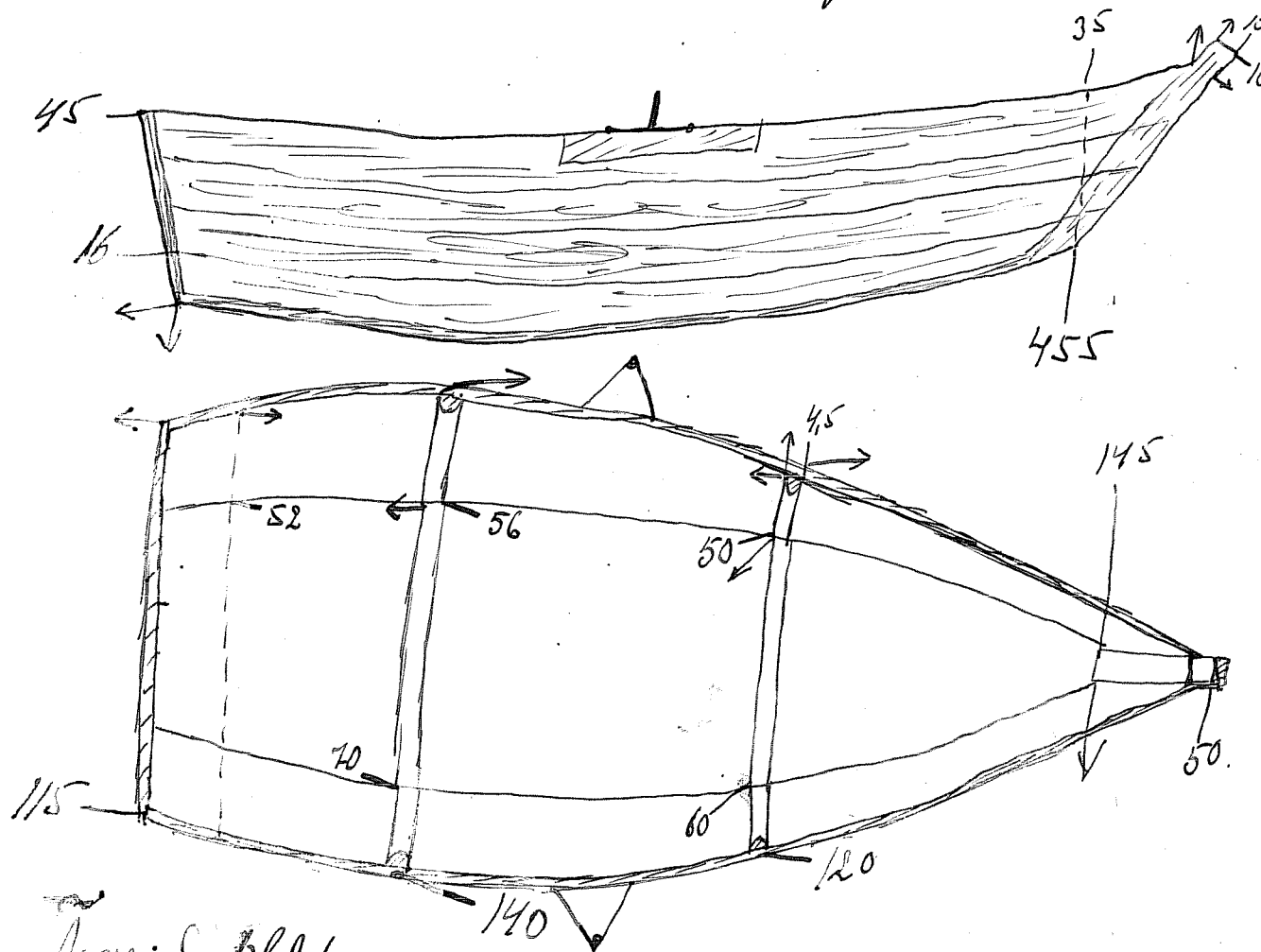
(Å följande sida syns sche-
matisk bild av ifrågavarande båt
med bifogade mått.)

5059

Bild 5.

Båt från Flären.

- / 3 -
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ägare: Se bild!

Skriv endast på denna sida!

a.

Bild 6.
Båt från Toftånn,
som utrimmer i
Flåren.

Ar hllverkad av gran-
trä, som dock fort
ruttnar, varför båten

inte kan hålla i mer än 6-7 år. Som synes
har den fyra "varv" till sidorna. Se bild 7.

b.

Bild 7.
Båten från aktern.
Obs. de relativt
korta ärom (se även bild
nr 6), avsedda för att ro
med i åar.

Bild 8.

Spanter s. k. skeppss-
brampor av ek. De-
lajfoto. Märk väl, att
spanterna äro av-
delade i båtens mitt
och gå ett stycke förbi
varandra. Skropps span-

ter ligga framför babords. Också äro
ärhellarna av järn, försedda med
"gångjärn", så att de kunna fällas in
i båten. De fyra "varven" i båtens rida
synas tydligt. Skrovet under är heller
na finnes liksom i den först beskriv-
na båttypen förstärkningar av trä, var-
jei ärhellarna vila och vari de äro fästade.

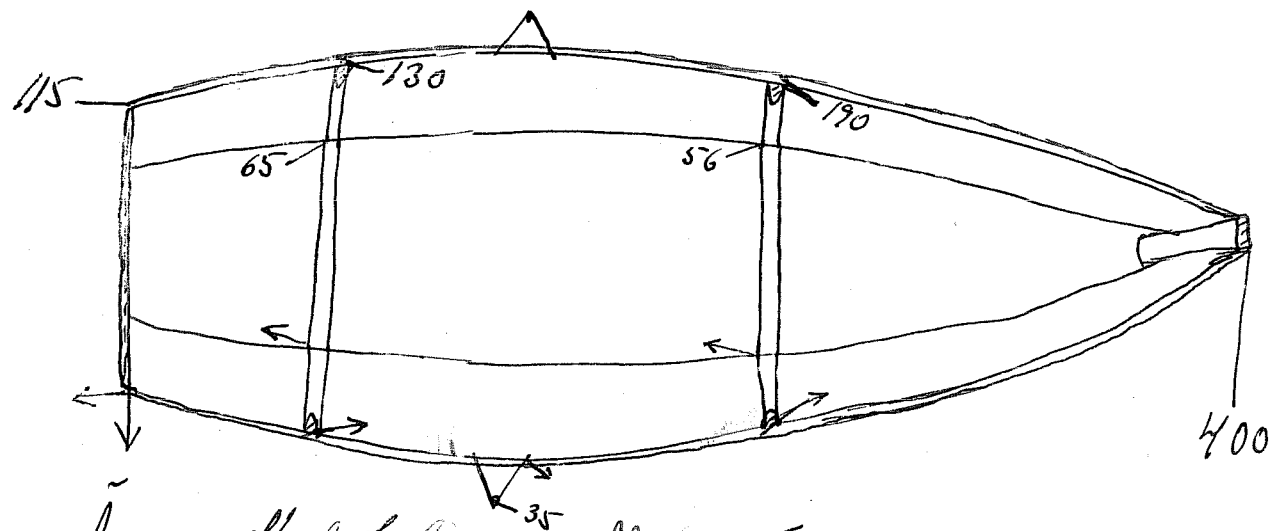
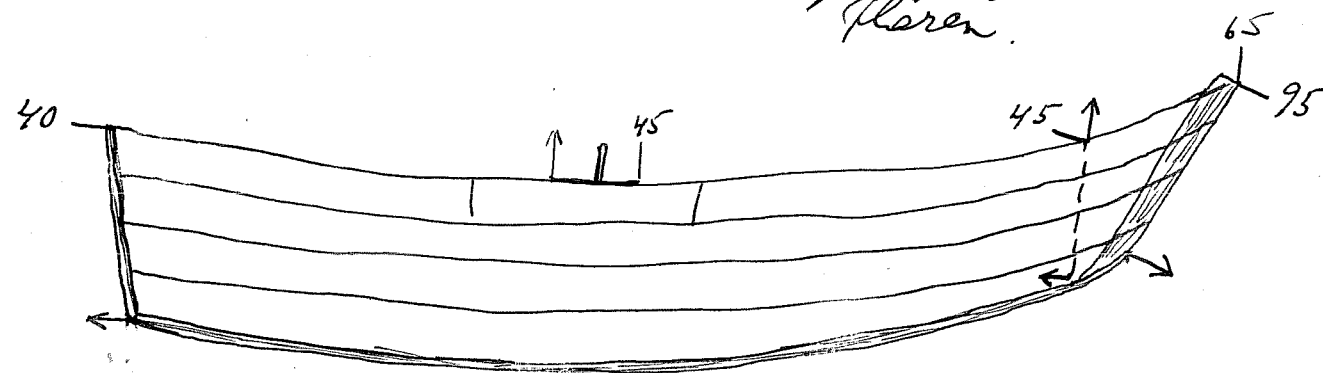
Skriv endast på denna sida!

5059

Bild 9.

Båt härstammande
från Toftaån vid
Flören.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ägare: Karl Johansson, Skogvik, Tånnö

Skriv endast på denna sida!

Bild 10.
är grän-
Aror till de fört
beskrivna bälarna.
Ararna i funder till
höra den förste van-
ligaste bältypen, me-
den de kortare till-

höra den senare beskrivna bältypen. De kortare
ärarna äro avsedda för trafik i äor, nä-
rast Tofteån, som förenar Låten och Västern.
Mått:

Det längre ärgarvets $l = 300$ $br = 10$ största fjälek = 5
Det kortare " $l = 260$ $br = 8$ " " = 5

Ägare:

Respektive: Karl Andersson och Karl Johansson, Skogvik, Tånnö

Tånnö: Hård Dahlén 1935.